

LUBUSKIE

4485

1. Obiekt
DOM MIESZKALNY

2. Czas powstania
1898 r.

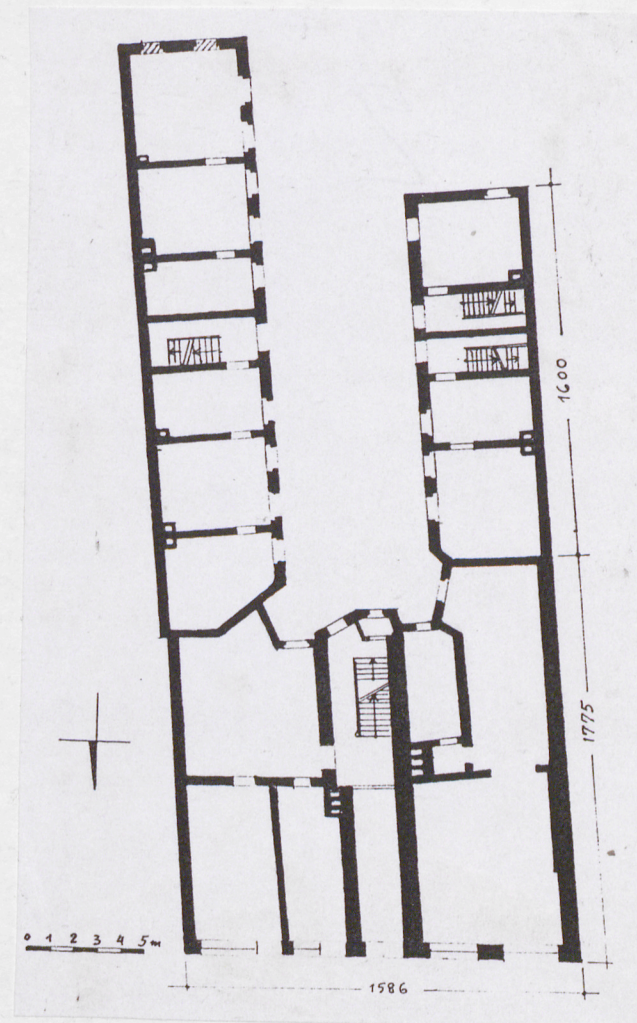
3. Miejscowość Żary

Nr hipoteczny.....

11. Zdjęcia, plan sytuacyjny, rzuty

1.

2.

4. Adres

pl. Przyjaźni 11/12

Nr hipoteczny.....

5. Przynależność administracyjna

Województwo... lubuskie.....

Gmina:Żary.....

pow. ŻARY

6. Poprzednie nazwy miejscowości

Zarow, Soro, Sorau

7. Przynależność administracyjna
Przed 1 IV 1975 r.

Województwo.. zielonogórskie.....

Powiat.....Żary.....

8. Właściciel i jego adres

Gmina Żary, o statusie miejskim

9. Użytkownik i jego adres

Przedsiębiorstwo Komunalne PEKOM,
Żary, ul. Bohaterów Getta 10

10. Rejestr zabytków

Nr... 1-3/99...

data... 26.04.1999

Autor zdjęć
data wykonania
miejsce przechowywania negatywów

12. Autorzy, historia obiektu, określenia stylu

Średniowieczne Żary, założone na regularnym planie w I poł. XIII wieku, otoczone były kamiennymi murami obronnymi i fosą. Przechodząca przez miasto tranzytowa droga ryglowana była dwiema bramami- od strony wschodniej Dolną, od zachodniej Górną. Już w średniowieczu za bramami powstały małe przedmieścia, noszące te same nazwy co bramy. Przedmieście Górne skupiało się po obu stronach zachodniego odcinka obecnej ulicy Bolesława Chrobrego. W znacznym oddaleniu, przy dzisiejszym placu Inwalidów usytuowany został szpital. Począwszy od XVIII wieku zabudowa mieszkalna przedmieścia przesuwiała się ku zachodowi, obejmując teren przy obecnym placu Przyjaźni i częściowo przy ulicy Podchorążych. Od połowy XIX wieku, gdy zbudowano dworzec kolejowy nastąpił bujny rozwój tej części miasta z wieloma nowymi ulicami. Wygląd pierwotnych domów przedmieścia Górnego pozostaje nieznanym, gdyż na XVIII- wiecznych panoramach miasta przedmieścia są pominięte. Rycina z 1750 roku pokazuje jednak fragment przedmieścia Górnego, na którym tuż za bramą i fosą widoczne są fasady wąskich, szczytowo usytuowanych, piętrowych domów. Interesująca nas posesja nr..... położona jest jednak w znacznej odległości od tego miejsca i trudno powiedzieć czy w XVIII wieku była już zabudowana. Na to, że obecną kamienicę poprzedziła wcześniejsza zabudowa i że były to dwa odrębne domy zdaje się wskazywać nieco załamująca się linia północnego boku na planie kamienicy. Brak śladu starszych piwnic może wskazywać na budynki o konstrukcji drewnianej bądź szachulcowej. Obie posesje weszły w posiadanie jednego właściciela, który po rozbiórce starych domów wzniósł w 1891 roku na połączonej parceli wielką kamienicę czynszową. Zarówno inwestor jak też projektant i budowniczy obiektu nie są znani. Potraktowana dekoracyjnie fasada kamienicy otrzymała wystrój odpowiadający duchowi eklektyzmu.

13. Opis (sytuacja, materiał i konstrukcja, rzut, bryła, elewacje, wnętrze, wyposażenie, instalacje)

Kamienica usytuowana jest po południowej stronie placu Przyjaźni jako trzecia na wschód od ulicy Buczka. Posadowiona jest na działce nr 154, wielobocznej, wydłużonej na linii północ-południe, z podwórzem między oficynami, o nawierzchni ceglanej. Zbudowana z cegły na zaprawie piaskowo- wapiennej, otynkowana. Tynki piaskowo- wapienne pomalowane farbami emulsyjnymi. W piwnicach sklepienia odcinkowe, ceglane na stalowych teownikach. Identyczne sklepienie w sieni. Pozostałe pomieszczenia nakryte płaskimi stropami drewnianymi z podsufitką na trzcinie. Więźba dachowa drewniana kleszczowo- płatwiowa na słupach, z mieczami, w oficynach płatwiowo- stolcowa. Dachy kryte papą. Posadzki w piwnicach betonowe, w sieni lastrykowe z czasu budowy, zdobione mozaiką. W pomieszczeniach usługowych posadzki ceramiczne, nowe. W mieszkaniach podłogi drewniane. Schody do piwnic jednobiegowe, ceglane, z sieni na wyższe kondygnacje w części głównej budynku i w oficynach dwubiegowe, betonowe, wszystkie z prostymi balustradami. Drzwi frontowe do sieni dwuskrzydłowe z nadświetłem, na zawiasach czopowych, płycinowe, zdobione nakładaną dekoracją snycerską. Drzwi od frontu do pomieszczeń usługowych nowe. Z sieni na podwórze dwuskrzydłowe z nadświetłem, płycinowe, na zawiasach czopowych. Drzwi zewnętrzne i wewnętrzne w mieszkaniach jednoskrzydłowe, płycinowe, na zawiasach czopowych. Okna drewniane, krosnowe i plastikowe. Plan budynku trzyskrzydłowy. Część główna na rzucie nieregularnego wieloboku z sienią przelotową pośrodku. Skrzydła boczne, wysunięte w podwórze, mają kształt wydłużonych prostokątów. Skrzydło wschodnie jest dłuższe. Bryła kamienicy, pięciokondygnacyjnej, podpiwniczonej, o dachu jednospadowym, dominuje w otoczeniu. Od wschodu przylega do niej dom dwukondygnacyjny z wysokim dachem, od zachodu zaś budynek parterowy z płaskim dachem (od frontu) i trzykondygnacyjny o dachu łamanym (w głębi). Od podwórza bryła obiektu rozczłonkowana wertykalnie załamaniem ścian. Oficyna zachodnia nakryta jest dachem trzyspadowym, wschodnia jednospadowym, załamanym. Fasada komponowana rytmem symetrycznie rozmieszczonych prostokątnych otworów okiennych. Artykulację horyzontalną tworzy rytm parapetów i nadproży okiennych oraz gzymsy: wieńczący czwartą kondygnację i koronujący z prostą attyką. Naroża i środkową oś siedmioosiowej fasady zdobią boniowane lizeny. Boniowana jest też cała płaszczyzna ścian drugiej kondygnacji. Głównym elementem dekoracyjnym fasady jest plastyczna oprawa okien, ujętych w profilowane, uszate obramienia z parapetami na krokstynach i zdobionymi sztukatorsko nadprożami, odmiennie w każdej kondygnacji. Nadproża drugiej kondygnacji mają postać okazałego gzymsu profilowanego, nad którym dekoracja w postaci muszli i stylizowanych liści akantu, a w polu poniżej sztukatorski motyw kwiatonów. Nadproże okna środkowego wieńczy trójkątny tympanon z kartuszem w polu i datą 1891. Wsparcie na konsolkach nadproża okienne w trzeciej kondygnacji mają w polu dekorację girlandową. Okna czwartej kondygnacji zdobią fartuszki o wklęsło- wypukłym obrysie oraz nadproża w postaci kwiatonów ujętego motywem rybiego pęcherza. Ostatnią kondygnację zdobi dekoracja ramowa i geometryczna. Gzymsy wieńczące podtrzymują krokstyny. Część parterowa fasady gładka, zwieńczona płaskim gzymsem, rozczłonkowana prostokątnymi otworami drzwi i okien witrynowych. Układ wnętrza dwutraktowy. Mieszcząca się pośrodku sień przelotowa jest poszerzona w drugim trakcie, gdzie mieszczą się schody. Skrzydła boczne (oficyny) są jednoraktowe z komunikacją amfiladową. Instalacje: elektryczna, wodno- kanalizacyjna, gazowa telefoniczna.

<p>14. Kubatura</p> <p>6970 m³</p>	<p>15. Powierzchnia użytkowa</p> <p>1640 m²</p>	<p>16. Przeznaczenie pierwotne</p> <p>mieszkalno- usługowe</p>	<p>17. Użytkowanie obecne</p> <p>mieszkalno- usługowe</p>
<p>18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja.</p> <p>Po 1945 roku prowadzone były wyłącznie remonty bieżące, związane z pokryciem dachowym, elewacjami i częściową wymianę instalacji. W ostatnich latach wymieniono większą część stolarki okiennej. W sklepach położono nowe posadzki.</p>		<p>19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje)</p> <p>Ogólny stan zachowania dość dobry. Piwnice suche, więźba dachowa i podłogi na poddaszu uszkodzone przez kołatka, obecnie nie żerującego. Sień parteru zaniedbana: zmurszałe tynki, złuszczone farba. Drzwi zewnętrzne do sieni uszkodzone, przemalowane wielokrotnie o złuszczonej farbie. Przeszklenie drzwi frontowych zabite deskami. Na elewacjach oficyn duże ubytki tynków.</p> <p>20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie.</p> <p>Wskazane jest odnowienie (uzupełnienie tynków, przemalowanie) wnętrza sieni, oczyszczenie z licznych warstw farby olejnej drzwi zewnętrznych, uzupełnienie tynków na elewacji południowej i na oficynach. W porozumieniu ze służbą konserwatorską należy ujednolicić kolorystycznie parterową część fasady, a w przyszłości uporządkować także pod względem kompozycyjnym witryny sklepowe.</p>	

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

Akta dotyczące obiektu po 1945 roku w Przedsiębiorstwie Komunalnym PEKOM S.A.,
Rejon Obsługi Mieszkańców nr 2, ul. Podchorążych 9/10

22. Bibliografia

T. Jaworski, Żary w dziejach pogranicza śląsko-łużyckiego, Żary 1993

23. Źródła ikonograficzne i fotografie (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

Karty pocztowe z lat międzywojennych w zbiorach prywatnych

24. Uwagi różne

25. Wypełnił 1999

tekst: St. Kowalski, S. Dąbrowski
plany: M. Patecki
zdjęcia: T. Kowalski

26. Sprawdził

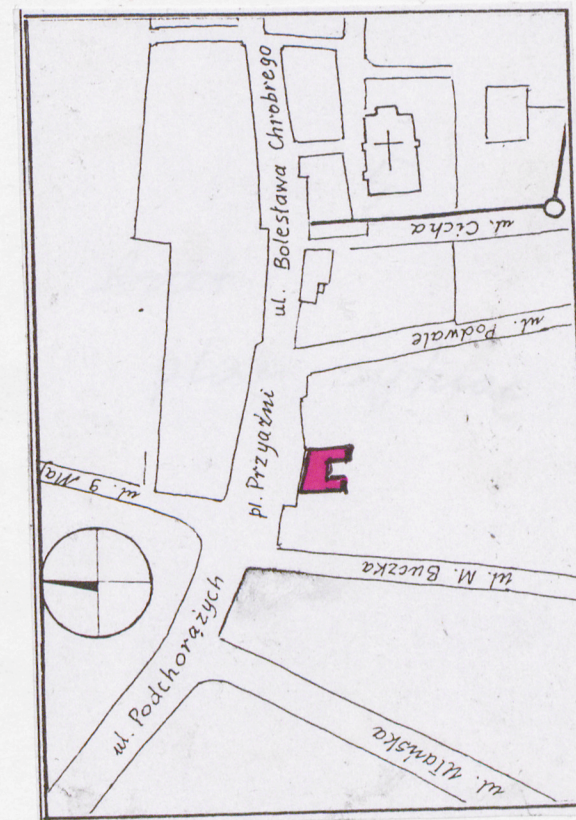
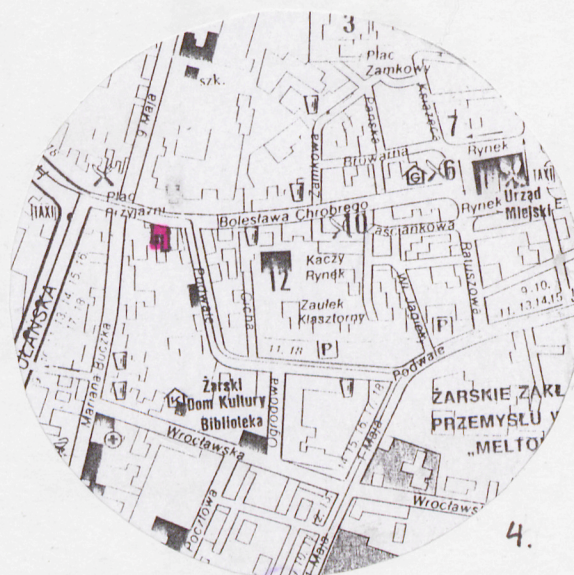
1. Miejscowość...Żary.....
2. GminaŻary.....
3. Województwo.....lubuskie.....

4. Obiekt (nazwa jak w karcie)

DOM MIESZKALNY
PL. PRZYJAŹNI 11-12

5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)

fotografie i plany

Wkładkę założył:St. Kowalski,
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów:PSOZ w Zielonej Górze.....

6.

7.

8.

9.

1. Miejscowość...Żary.....
2. GminaŻary.....
3. Województwo.....lubuskie.....

4. Obiekt (nazwa jak w karcie)

DOM MIESZKALNY
PL. PRZYZJAŻNI 44-42

5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)

fotografie i plany

10.

11.

12.

Wkładkę założył:St. Kowalski,
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów:PSOZ w Zielonej Górze.....

13.

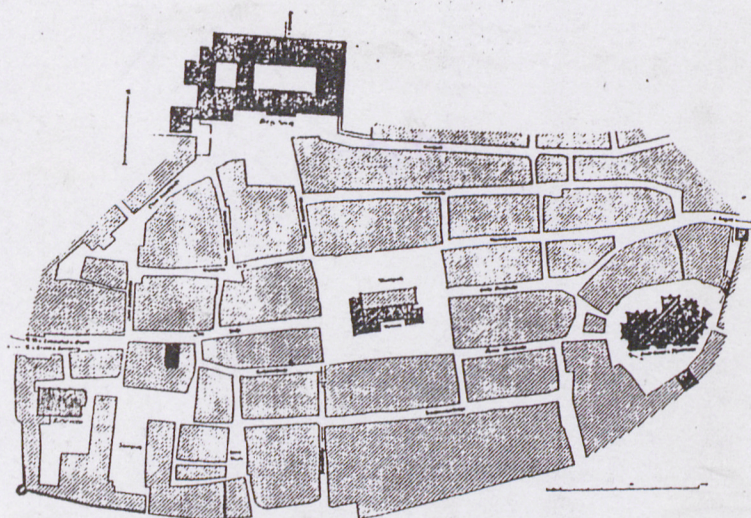

14.

15.

1. Miejscowość...Żary.....	4. Obiekt (nazwa jak w karcie)	5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)
2. GminaŻary.....	DOM MIESZKALNY	fotografie i plany
3. Województwo.....lubuskie.....	PL. PRZYJAŻNI 11-12	

123. Sorau. Stadtplan (nach Siebler). Die Stadtmauer ist nur eingetragen, wo sie freilieg

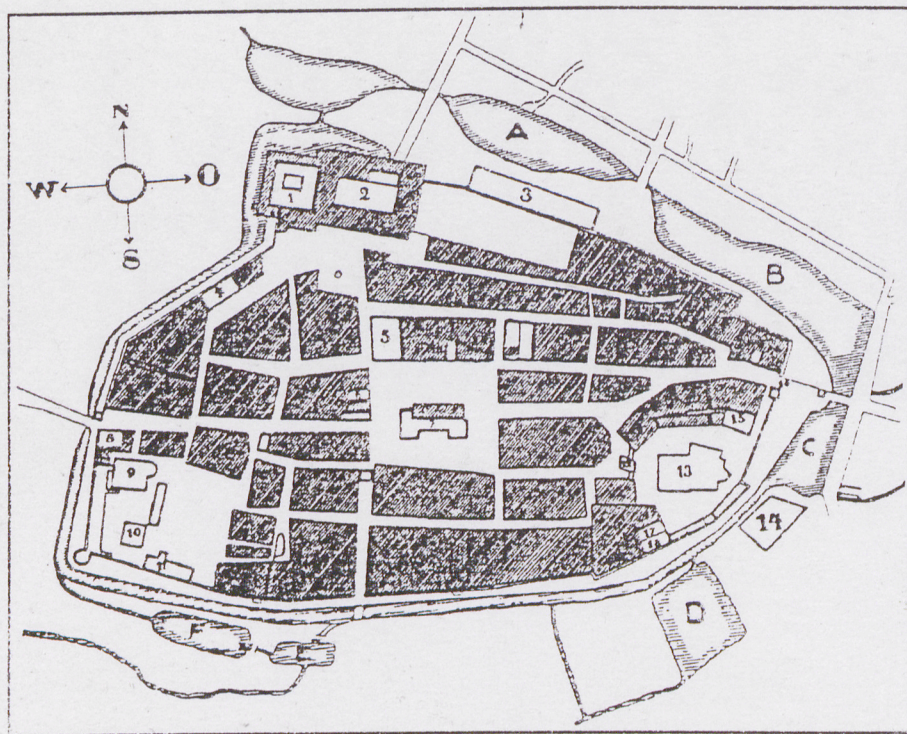
16.

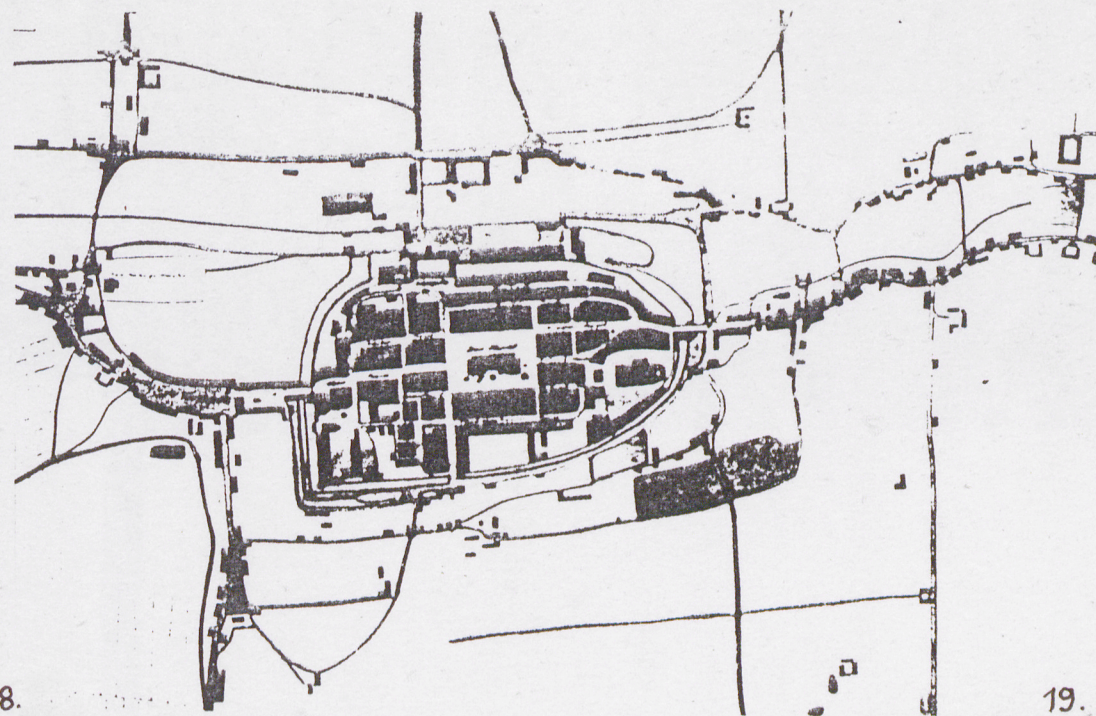
17.

Wkładkę założył:St. Kowalski,
(imię, nazwisko, data)

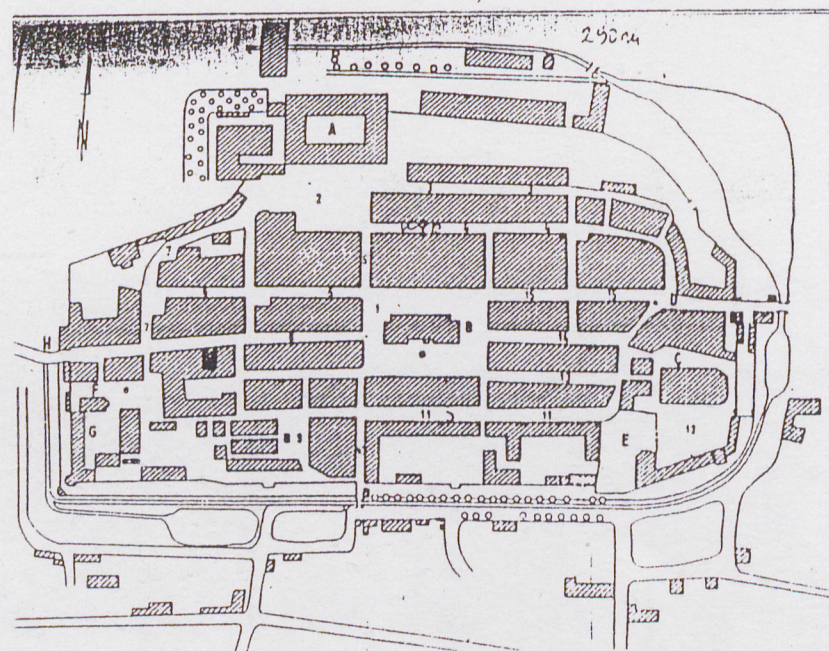
Miejsce przechowywania negatywów:PSOZ w Zielonej Górze.....

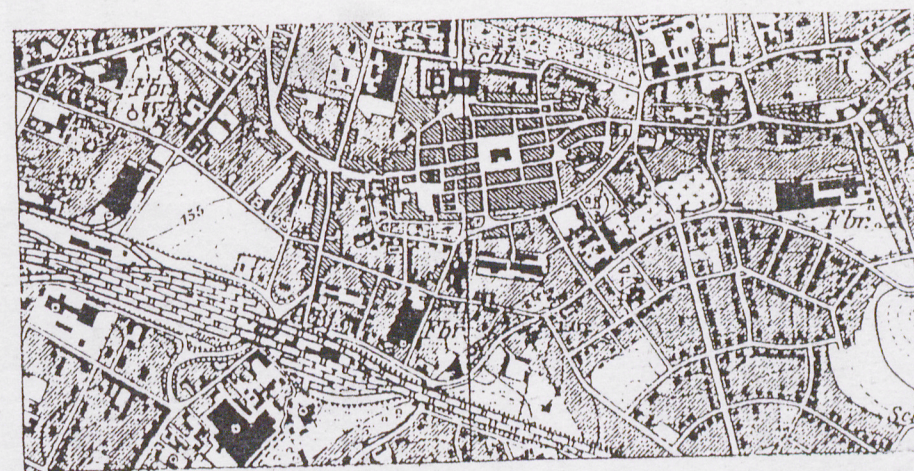
18.

19.

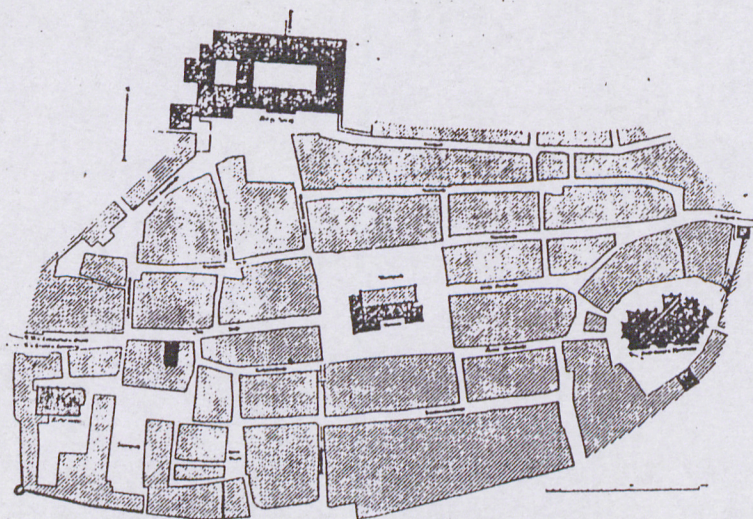
20

21.

duplet, nie skanować!

1. Miejscowość.....Żary.....	4. Obiekt (nazwa jak w karcie)	5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)
2. GminaŻary.....	DOM MIESZKALNY	fotografie i plany
3. Województwo.....lubuskie.....	PL. PRZYJAŹNI 11-12	

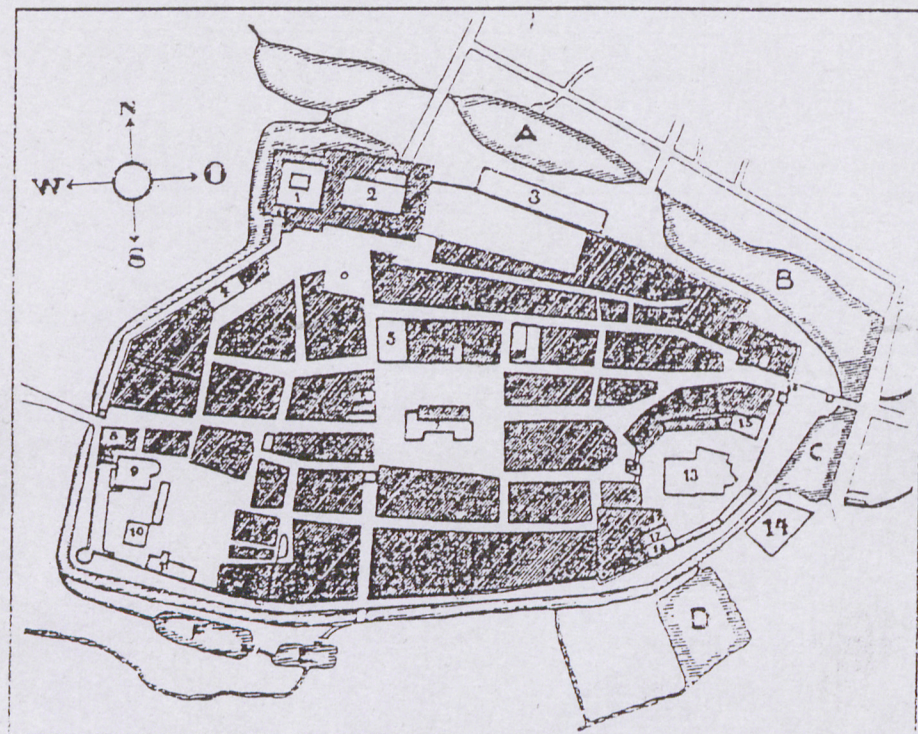

123. Sorau. Stadtplan (nach Siebler). Die Stadtmauer ist nur eingetragen, wo sie freiliegte

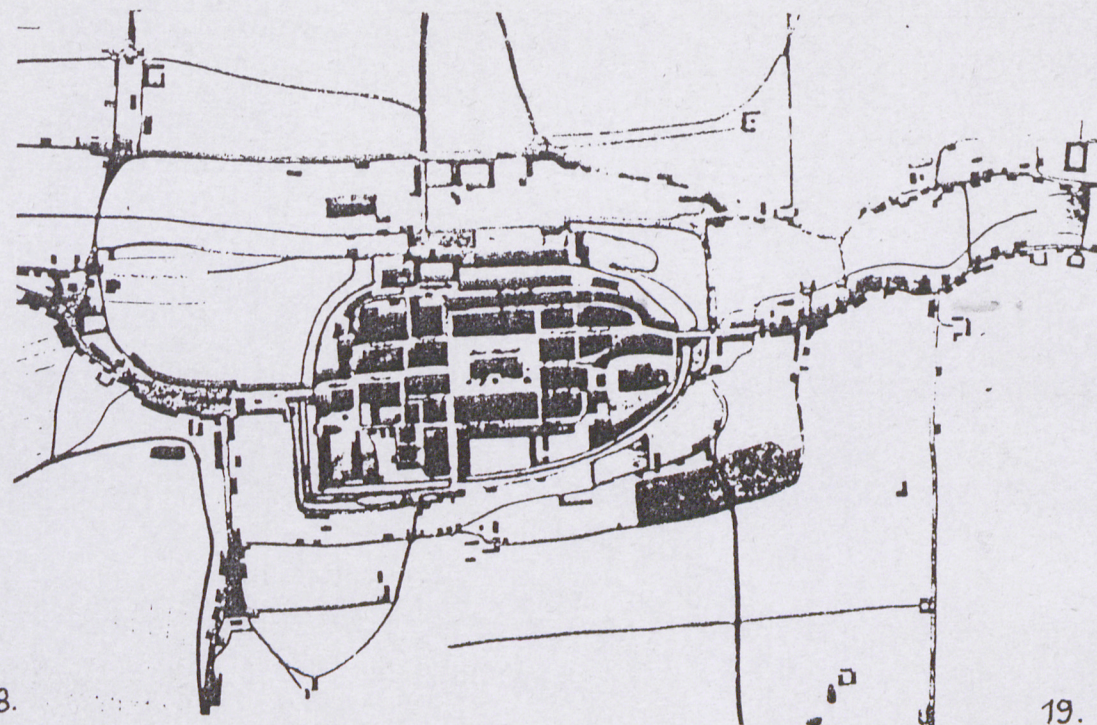

Wkładkę założył:St. Kowalski,
(imię, nazwisko, data)

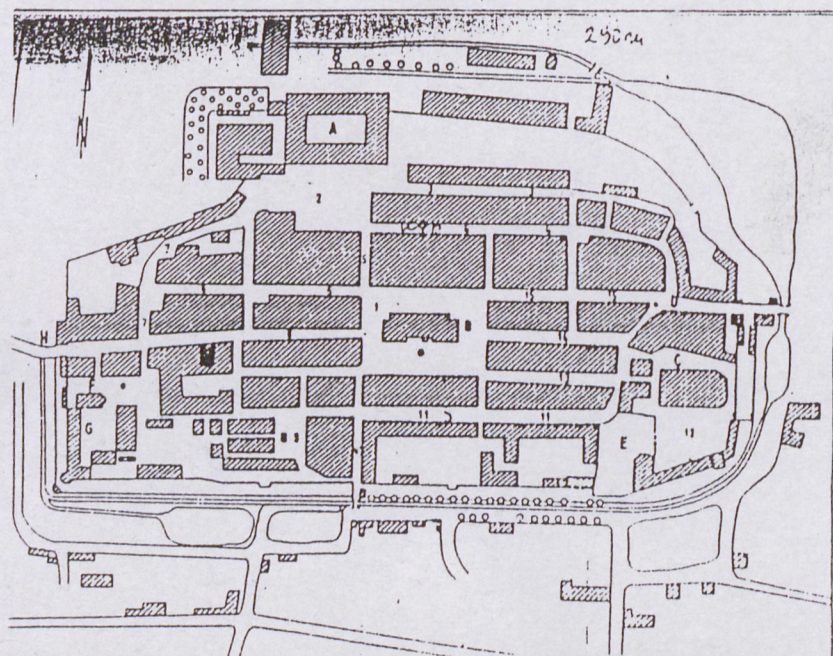
Miejsce przechowywania negatywów:PSOZ w Zielonej Górze.....

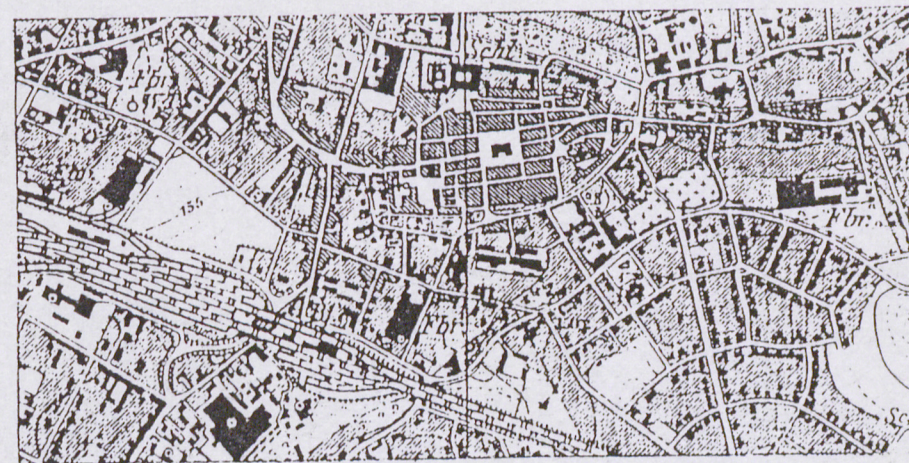
18.

19.

20

21.

1. Miejscowość...Żary.....
2. GminaŻary.....
3. Województwo.....lubuskie.....

4. Obiekt (nazwa jak w karcie)

DOM MIESZKALNY
PL. PRZYJAŹNI 11-12

5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)

fotografie i plany

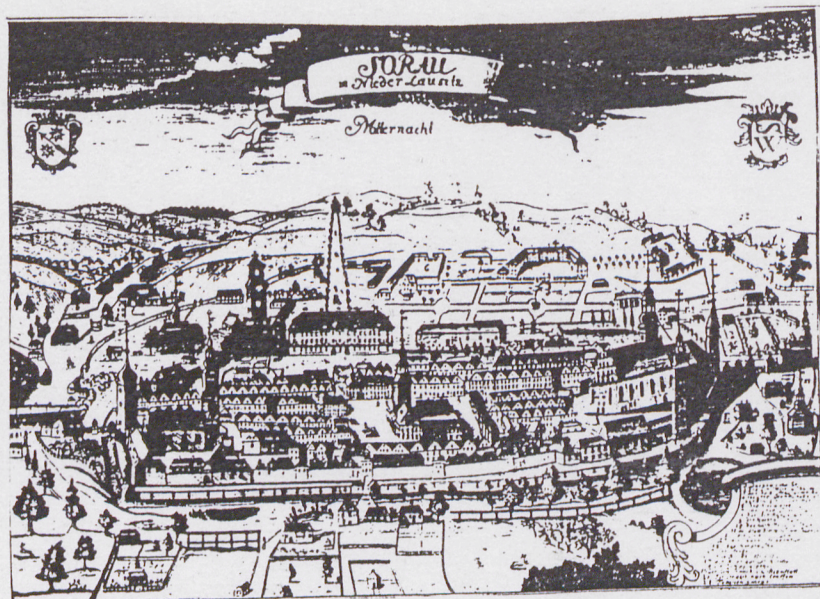
22.

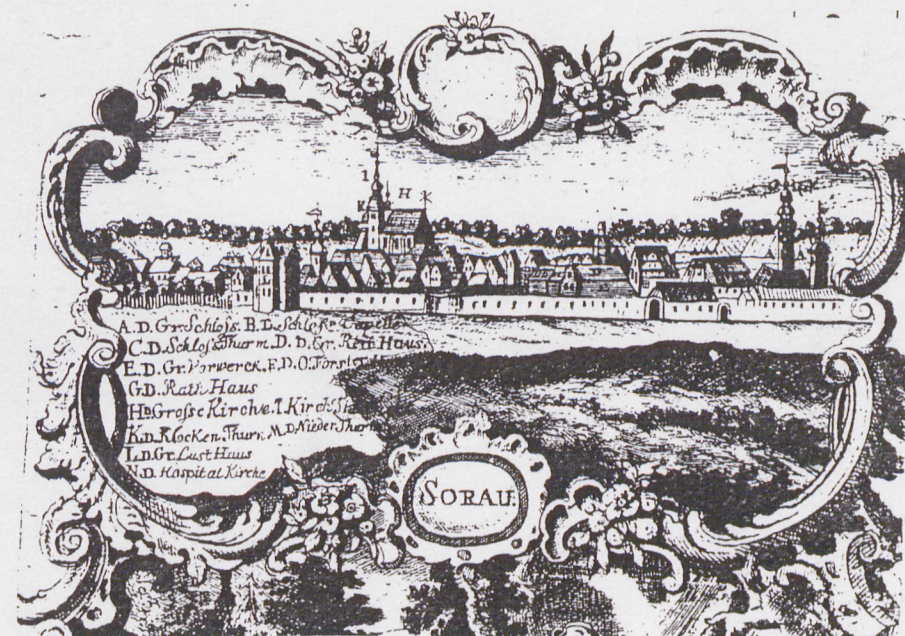
23.

Wkładkę założył:St. Kowalski,
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów:PSOZ w Zielonej Górze.....

24.

25.

Ryc. 31. Panorama miasta około 1850 roku (grafika nieznanego autora)

26.

27.

1. Miejscowość...Żary.....	4. Obiekt (nazwa jak w karcie)	5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)
2. GminaŻary.....	DOM MIESZKALNY	fotografie i plany
3. Województwo.....łubuskie.....	PL. PRZYJAŹNI 11-12	

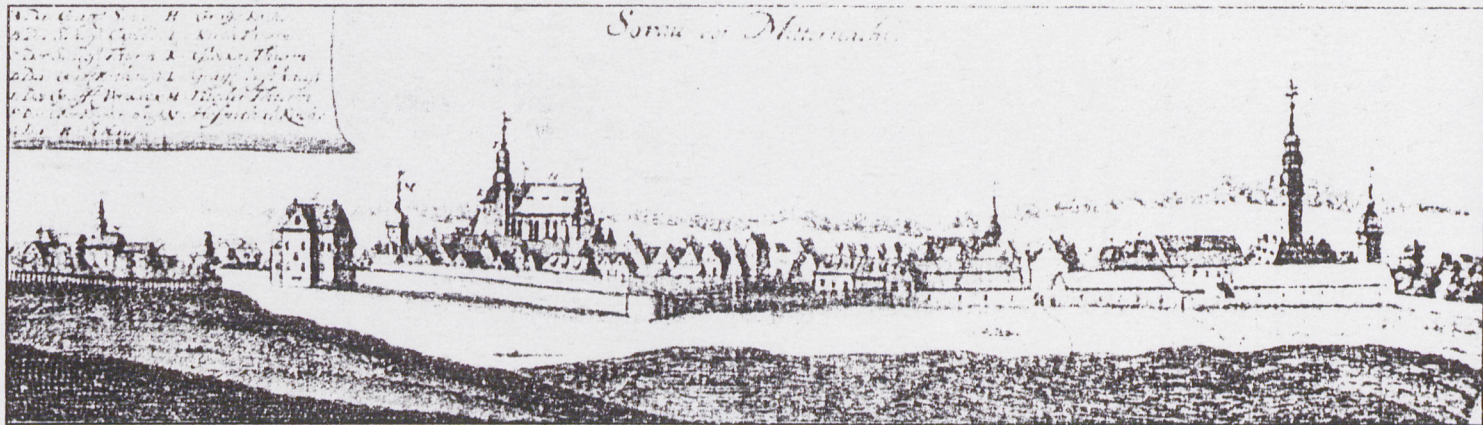
28.

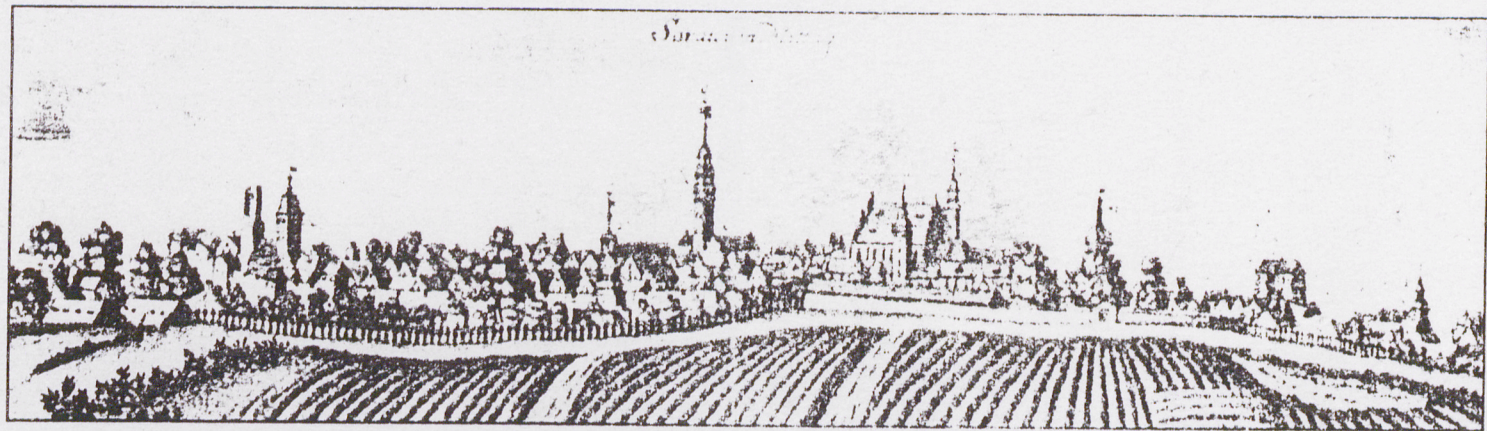
29.

Wkładkę założył:St. Kowalski,
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów:PSOZ w Zielonej Górze.....

30.

31.

1. Miejscowość...Żary.....	4. Obiekt (nazwa jak w karcie)	5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)
2. GminaŻary.....	DOM MIESZKALNY	fotografie i plany
3. Województwo.....lubuskie.....	PL. PRZYJAŻNI 11-12	

Spis ilustracji.

1. Fasada domu.
2. Rzut przyziemia.
3. Dom, widok od północnego wschodu.
4. Plan orientacyjny.
5. Plan sytuacyjny.
6. Dom w ciągu zabudowy ulicy, widok od północnego zachodu.
7. Górne kondygnacje fasady.
8. Dekoracja fasady.
9. Fragment więźby dachowej.
10. Dom, widok od podwórza.
11. Klatka schodowa.
12. Drzwi frontowe.
13. Resztki przepierzenia sieni.
14. Mozaika w posadzce sieni.
15. Mozaika w posadzce sieni.
16. Plan miasta z pocz. XVIII w., wg Siedlera.
17. Karta pocztowa z pocz. XX w., pl. Pocztowy.
18. Plan miasta z 1710 r., wg Magnusa.
19. Plan miasta z pocz. XIX w.
20. Plan miasta z 1 poł. XVIII w.
21. Plan miasta z 1939 r.
22. Plac Przyjaźni, karta pocztowa z 1903 r.
23. Plac Przyjaźni, karta pocztowa z pocz. XX w.
24. Widok miasta z lotu ptaka od strony pld. ok. 1750, K. Jacchne.
25. Panorama Żar od pñ., ok. poł. XVIII w.
26. Panorama Żar od południowego wschodu, ok. 1850 r.
27. Panorama od południowego wschodu, 2 poł. XIX w.
28. Plac Przyjaźni na karcie pocztowej z pocz. XX w.
29. Plac Przyjaźni na karcie pocztowej z pocz. XX w.
30. Panorama Żar od północy, 1 poł. XVIII w., rys. S. Gross.
31. Panorama Żar od południa, 1 poł. XVIII w. rys. S. Gross.

Wkładkę założył:St. Kowalski,
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów:PSOZ w Zielonej Górze.....